YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

30 päivänä kesäkuuta 2005 *

Asiassa C-28/04,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka tribunal de grande instance de Paris (Ranska) on esittänyt 5.12.2003 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 28.1.2004, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Tod's SpA ja

Tod's France SARL

vastaan

Heyraud SA,

Technisynthèse

väliintulijana,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans (esittelevä tuomari) sekä tuomarit R. Silva de Lapuerta, R. Schintgen, P. Kūris ja G. Arestis,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Tod's SpA ja Tod's France SARL, edustajanaan avocat C. de Haas,

— Heyraud SA ja Technisynthèse, edustajanaan avocat C. Menage,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja A. Bodard-Hermant,

— Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato P. Gentili,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään K. Banks,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY 12 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa kantajina pääasiassa ovat Tod's SpA (jäljempänä Tod's) ja Tod's France SARL (jäljempänä Tod's France) ja vastaajana

Heyraud SA (jäljempänä Heyraud) sekä väliintulijana Technisynthèse ja jossa on kyse kenkämalleja koskevasta loukkauskanteesta.

Kansainväliset sopimukset

3 Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen (Pariisin sopimuskirja 24.7.1971), sellaisena kuin se on muutettuna 28.9.1979 (jäljempänä Bernin yleissopimus), 2 artiklan 7 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"— — liittomaat [kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijänoikeuksien suojaamiseksi perustetun liiton maat] voivat lainsäädännössään määrätä sovelletun taiteen teoksia sekä teollista muotoilua ja teollisia malleja koskevien lakiensa soveltamisalan samoin kuin näiden teosten, muotoilun tuotteiden ja mallien suojaamisen edellytykset. Teokset, joita niiden alkuperämaassa suojataan vain muotoilun tuotteina tai malleina, saavat toisessa liittomaassa vain sellaista erityissuojaa, jota tuossa maassa annetaan muotoilun tuotteille tai malleille; ellei tuossa maassa tällaista erityissuojaa anneta, suojataan näitä teoksia kuitenkin taiteellisina teoksina."

4 Bernin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Tekijöillä on tässä yleissopimuksessa suojattujen teostensa osalta muissa liittomaissa kuin teoksen alkuperämaassa ne oikeudet, jotka noiden maiden asianomai-

sissa laeissa nyt tai vastedes myönnetään niiden omille kansalaisille, samoin kuin tässä yleissopimuksessa erityisesti myönnetyt oikeudet."

5 Bernin yleissopimuksen 5 artiklan 4 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Alkuperämaana pidetään:

a) liittomaassa ensiksi julkaistujen teosten osalta tuota maata; samanaikaisesti useissa sellaisissa liittomaissa, joissa suoja-ajat ovat erilaiset, julkaistujen teosten osalta maata, jonka lainsäädännössä myönnetään lyhin suoja-aika;

b) samanaikaisesti liittoon kuulumattomassa maassa ja liittomaassa julkaistujen teosten osalta viimeksi mainittua maata;

c) julkaisemattomien teosten osalta tai sellaisten teosten osalta, jotka on ensiksi julkaistu liittoon kuulumattomassa maassa julkaisematta niitä samanaikaisesti liittomaassa, sitä liittomaata, jonka kansalainen tekijä on, kuitenkin niin, että:

i) sellaisten elokuvateosten osalta, joiden valmistajalla on päätoimipaikkansa tai vakinainen asuinpaikkansa liittomaassa, alkuperämaana pidetään tätä maata, ja

ii) liittomaahan rakennettujen rakennusteosten tai liittomaassa sijaitsevaan rakennukseen tai muuhun rakennelmaan kiinteästi liitettyjen taiteellisten teosten osalta alkuperämaana pidetään tätä maata."

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

6 Kansallisen tuomioistuimen päätöksestä ilmenee, että Tod's on Italian oikeuden mukaan perustettu yhtiö, joka toteaa olevansa sellaisia kenkiä koskevien immateriaalioikeuksien haltija, joita markkinoidaan tavaramerkeillä TOD'S ja HOGAN varustettuina. Tod's France on näiden kenkien jälleenmyyjä Ranskassa.

7 Saatuaan tietää, että Heyraud tarjosi myytäväksi ja myi nimellä HEYRAUD sellaisia kenkämalleja, joissa kopioitiin tai ainakin jäljiteltiin TOD'S ja HOGAN -kenkämallien olennaisia tunnusmerkkejä, Tod's hankki asiassa haastemiehen laatiman lausunnon 8.2.2000. Pääasian kantajat haastoivat 13.2.2002 päivätyllä haasteella Heyraudin ennakkoratkaisupyynnön tehneeseen oikeuteen. Technisynthèse on Eram-ryhmän tytäryhtiö, joka esiintyi oikeudenkäynnissä Heyraudia tukevana väliintulijana omasta aloitteestaan.

8 Kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian kohde on muun muassa tavaramerkeillä TOD'S ja HOGAN varustettujen kenkien malleja koskeva loukkauskanne, jota vastaan Heyraud on tehnyt Bernin yleissopimuksen 2 artiklan 7 kappaleen nojalla oikeudenkäyntiväitteen. Heyraud esittää, että tämän säännöksen mukaan Tod's ei voi vaatia Ranskassa tekijänoikeussuojaa malleille, jotka eivät saa tällä perusteella suojaa Italiassa.

9 Tod's esittää tätä vastaan muun muassa, että mainitun säännöksen soveltaminen merkitsee EY 12 artiklassa tarkoitettua syrjintää.

10 Kansallinen tuomioistuin katsoo, että Bernin yleissopimuksen 2 artiklan 7 kappaleen toisessa virkkeessä käytetty ilmaisu "saavat — — vain" merkitsee, että liittomaiden kansalaisilta, jotka teoksensa alkuperämaassa saavat suojaa ainoastaan mallioikeuden nojalla, evätään mahdollisuus perustaa vaatimuksensa tekijänoikeuteen sellaisissa liittomaissa, joissa suojamuotojen kumuloituminen sallitaan.

11 Vaikka kansallisen tuomioistuimen mukaan näyttää siltä, että tässä säännöksessä ei tehdä mitään eroa tekijänoikeuden haltijan kansalaisuuden perusteella, sen ulottuvuus yhteisön oikeuteen on riidanalainen, koska "julkaistun" teoksen alkuperämaa on useimmiten sama kuin se maa, jonka kansalainen tekijä on tai jossa tällä on vakinainen asunpaikka, ja koska "julkaisemattoman" teoksen alkuperämaa on kyseisen yleissopimuksen 5 artiklan 4 kappaleen c kohdan nojalla maa, jonka kansalainen tekijä on.

12 Koska tribunal de grande instance de Paris katsoi, että sen käsittelemän asian ratkaisu riippuu EY 12 artiklan tulkinnasta, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko EY 12 artikla, joka sisältää kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon periaatteen, esteenä sille, että tekijän oikeus vedota jäsenvaltiossa tekijänoikeussuojaan tuon jäsenvaltion lainsäädännön nojalla riippuu teoksen alkuperämaan mukaan määräytyvästä erotteluperusteesta?"

Alustavat toteamukset

13 Tod's ja Tod's France epäilevät kansallisen tuomioistuimen kysymyksen asianmukaisuutta. Bernin yleissopimuksen 2 artiklan 7 kappaleen soveltamisedellytykset eivät nimittäin täyty pääasiassa. Sitä paitsi ne ihmettelevät tätä kysymystä, kun otetaan huomioon, että Ranskan oikeuskäytännössä katsotaan selvästi, että tämä määräys ei ole syrjivä — minkä ne kuitenkin kiistävät.

14 Tältä osin on huomautettava, ettei yhteisöjen tuomioistuimen asiana ole ottaa kantaa kansallisten säännösten, tai kuten tässä asiassa, merkityksellisten kansainvälisten määräysten soveltamiseen pääasian ratkaisemiseksi. Yhteisöjen tuomioistuinten ja kansallisten tuomioistuinten välisen toimivallanjaon mukaisesti sen on kuitenkin lähtökohtaisesti otettava huomioon ennakkoratkaisukysymykseen liittyvät oikeudelliset seikat, sellaisina kuin kansallinen tuomioistuin on ne määritellyt (ks.

tältä osin asia C-475/99, Ambulanz Glöckner, tuomio 25.10.2001, Kok. 2001, s. I-8089, 10 kohta ja asia C-153/02, Neri, tuomio 13.11.2003, Kok. 2003, s. I-13555, 34 ja 35 kohta).

15 Väitetyn Ranskan oikeuskäytännön suuntauksen osalta on riittävää muistuttaa, että EY 234 artiklan toisen kohdan mukaan jäsenvaltion tuomioistuin voi, jos se katsoo, että kysymys tulkinnasta on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksen, pyytää yhteisön tuomioistuinta ratkaisemaan sen (asia 283/81, Cilfit ym., tuomio 6.10.1982, Kok. 1982, s. 3415, Kok. Ep. VI, s. 537, 6 kohta).

16 Lisäksi vaikka suurin osa yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista koskee myös, ainakin osittain, mallien oikeudellisesta suojasta 13 päivänä lokakuuta 1998 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 98/71/EY (EYVL L 289, s. 28), yhteisöjen tuomioistuimen ei tarvitse lausua tämän direktiivin säännösten tulkinnasta.

17 On nimittäin huomattava, että kansallinen tuomioistuin on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle ainoastaan EY 12 artiklan tulkintaa koskevan kysymyksen. Lisäksi, kuten Euroopan yhteisöjen komissio perustellusti esittää, asian tosiseikat, jotka ovat johtaneet haastemiehen lausunnon antamiseen 8.2.2000, ovat syntyneet ennen jäsenvaltioille direktiivin 98/71 täytäntöönpanolle asetettua määräaikaa, eli 28.10.2001.

Ennakkoratkaisukysymys

18 On muistutettava, että tekijänoikeuksiin ja lähioikeuksiin, jotka kuuluvat EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan etenkin sen vuoksi, että ne vaikuttavat

yhteisön sisäiseen tavaroiden ja palvelujen vaihtoon, sovelletaan välttämättä EY 12 artiklan ensimmäisen kohdan mukaista yleistä syrjintäkiellon periaatetta (asia C-92/92, Phil Collins ym., tuomio 20.10.1993, Kok. 1993, s. I-5145, Kok. Ep. XIV, s. I-385, 27 kohta ja asia C-360/00, Ricordi, tuomio 6.6.2002, Kok. 2002, s. I-5089, 24 kohta).

19 Sitä paitsi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oman valtion ja muiden valtioiden kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun periaatetta koskevilla oikeussäännöillä ei kielletä ainoastaan sekä kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää, vaan myös kaikki peitellyn syrjinnän muodot, jotka muita erotteluperusteita soveltamalla johtavat samaan lopputulokseen (ks. etenkin asia C-29/95, Pastoors ja Trans-Cap, tuomio 23.1.1997, Kok. 1997, s. I-285, 16 kohta ja asia C-224/00, komissio v. Italia, tuomio 19.3.2002, Kok. 2002, s. I-2965, 15 kohta).

20 Kansallisen tuomioistuimen ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että Bernin yleissopimuksen 2 artiklan 7 kappaleen soveltaminen jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa johtaa erotteluun teoksen alkuperämaan perusteella. Tuollaisesta soveltamisesta johtuu erityisesti, että edullisempi kohtelu, eli kaksinkertaisesta suojasta yhtäältä mallioikeuden ja toisaalta tekijänoikeuden perusteella saatava etu evätään sellaisen teoksen tekijöiltä, jonka alkuperämaa on toinen jäsenvaltio, joka myöntää teokselle suojaa vain mallioikeuden nojalla. Sitä vastoin kyseinen edullisempi kohtelu myönnetään sellaisen teoksen tekijöille, jonka alkuperämaa on ensiksi mainittu jäsenvaltio.

21 Näin ollen on tutkittava, voiko käytettäessä teoksen alkuperämaahan perustuvaa erotteluperustetta pääasiassa kyseessä olevan lainsäädännön soveltaminen mahdollisesti merkitä tämän tuomion 19 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettua kansalaisuuteen perustuvaa välillistä syrjintää.

22 Heyraud ja Technisynthèse sekä Ranskan hallitus arvioivat, että asia ei ole näin. Viimeksi mainittu esittää erityisesti, että ottaen huomioon tekijöiden ja lähioikeuksien haltijoiden suuri liikkuvuus, mallin ensimmäinen julkaisupaikka ei välttämättä vastaa tekijänsä kansalaisuutta, ja että useimmiten vastaavuutta ei ole. Tästä seuraa, että Bernin yleissopimuksen 2 artiklan 7 kappaleen soveltaminen ei aseta olennaisesti tai enimmäkseen muiden jäsenvaltioiden kansalaisia huonompaan asemaan ja että tämä säännös ei näin ollen merkitse epäsuoraa syrjintää.

23 Tätä väitettä ei kuitenkaan voida hyväksyä.

24 Ei voida kieltää yhteyttä yhtäältä Bernin yleissopimuksessa tarkoitetun teoksen alkuperämaan ja toisaalta teoksen tekijän kansalaisuuden välillä.

25 Julkaisemattomien teosten osalta tämä yhteys on selvä, kuten Bernin yleissopimuksen 5 artiklan 4 kappaleen c kohdassa nimenomaisesti määrätään.

26 Julkaistujen teosten osalta alkuperämaa on, kuten kyseisen yleissopimuksen 5 artiklan 4 kappaleen a kohdasta seuraa, maa, jossa teos on ensiksi julkaistu. Jäsenvaltiossa ensiksi julkaistujen teosten tekijä on suurimmassa osassa tapauksia tämän valtion kansalainen, kun taas toisessa jäsenvaltiossa julkaistujen teosten tekijä on tavallisesti henkilö, joka ei ole ensiksi mainitun jäsenvaltion kansalainen.

27 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan säännöksen soveltaminen voi asettaa pääasiallisesti huonompaan asemaan toisten jäsenvaltioiden kansalaiset ja tällaisen lainsäädännön perusteella voidaan siis syrjiä välillisesti kansalaisuuden perusteella (asia C-279/93, Schumacker, tuomio 14.2.1995, Kok. 1995, s. I-225, 28 ja 29 kohta sekä em. asia Pastoors ja Trans-Cap, tuomion 17 kohta).

28 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti tämä toteamus ei kuitenkaan riitä osoittamaan, että kyseinen lainsäädäntö on ristiriidassa EY 12 artiklan kanssa. Edellytyksenä on vielä, että sen soveltamista ei voida perustella objektiivisin perustein (asia C-398/92, Mund & Fester, tuomio 10.2.1994, Kok. 1994, s. I-467, Kok. Ep. XV, s. I-45, 16 ja 17 kohta ja em. asia Pastoors ja Trans-Cap, tuomion 19 kohta).

29 Ranskan hallitus katsoo, että Bernin yleissopimuksen 2 artiklan 7 kappale on joka tapauksessa perusteltu laillisen tavoitteensa vuoksi ja että se on tarpeen tavoitteen toteuttamiseksi ja tähän soveltuva.

30 Mainittu hallitus esittää, että Bernin yleissopimuksen tavoite on kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaaminen ja että sen 2 artiklan 7 kappaleessa ja 5 artiklan 4 kappaleessa määritellään edellytykset, joilla näitä teoksia suojataan tekijänoikeudella objektiivisen arviointiperusteen nojalla, joka perustuu teoksen luokitteluun sovellettavaan lakiin. Näin ollen kun teosta ei voida katsoa taiteelliseksi teokseksi siinä maassa, jossa se on ensiksi julkaistu, se ei voi saada suojaa tällä perusteella Bernin yleissopimukseen liittyneissä valtioissa, koska se ei ole olemassa taiteellisena teoksena. Tämä 2 artiklan 7 kappale ei siten koske tekijänoikeuden hyväksi käyttämisen yksityiskohtia, vaan lakia, jota sovelletaan teoksen taiteelliseen luokitteluun.

31 Näiden toteamusten perusteella ei kuitenkaan voida tehdä sitä johtopäätöstä, että on olemassa objektiivisia seikkoja, joiden nojalla pääasiassa kyseessä olevan säännöksen soveltamista voitaisiin perustella.

32 Bernin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleesta nimittäin ilmenee, että sen tarkoituksena ei ole määritellä lakia, jota sovelletaan kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamiseen, vaan sillä perustetaan pääsääntönä niihin liittyviä oikeuksia koskeva kansallisen kohtelun järjestelmä.

33 Mainitun yleissopimuksen 2 artiklan 7 kappale sisältää puolestaan, kuten komissio perustellusti huomauttaa, vastavuoroisuussäännön, jonka mukaan liittomaa myöntää kansallisen kohtelun, eli kaksinkertaisen suojan, ainoastaan jos näin tehdään myös teoksen alkuperämaassa.

34 On kuitenkin muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksesta ja johdetusta oikeudesta jäsenvaltioille johtuvien velvoitteiden täyttämistä ei voida tehdä riippuvaksi vastavuoroisuusedellytyksestä (asia C-405/01, Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, tuomio 30.9.2003, Kok. 2003, s. I-10391, 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Kun ei ole vedottu mihinkään muuhun objektiiviseen seikkaan, jolla voitaisiin perustella pääasiassa kyseessä olevaa säännöstä, sen on katsottava merkitsevän EY 12 artiklassa kiellettyä kansalaisuuteen perustuvaa välillistä syrjintää.

36 Esitettyyn kysymykseen on näin ollen vastattava siten, että EY 12 artiklaa, jossa vahvistetaan yleinen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon periaate, on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että tekijän oikeus vedota jäsenvaltiossa tekijänoikeussuojaan tuon jäsenvaltion lainsäädännön nojalla riippuu teoksen alkuperämaahan perustuvasta erotteluperusteesta.

Oikeudenkäyntikulut

37 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

EY 12 artiklaa, jossa vahvistetaan yleinen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon periaate, on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että tekijän oikeus vedota jäsenvaltiossa tekijänoikeussuojaan tuon jäsenvaltion lainsäädännön nojalla riippuu teoksen alkuperämaahan perustuvasta erotteluperusteesta.

Allekirjoitukset